

Ymmärrä kissan käytöstä

Teksti: Jaana Pohjola, kuva: Katja Patrikainen

Henkinen hyvinvointi on eläimille yhtä tärkeää kuin fyysinen terveys. Virikkeellisellä elinympäristöllä on suora yhteys eläimen fyysiseen hyvinvointiin. Aktiivinen kissa pysyy paremmassa kunnossa kuin passiivinen lajitoverinsa: kissan elämä on mielekästä, kun se saa toteuttaa lajilleen tyypillisiä käytösmalleja.

Kissan kykyä oppia ja ajatella arvioidaan joskus, vaikka kyseessä on erittäin älykäs eläin, jonka kognitiiviset kyvyt ja oppimiskyky ovat erinomaiset. Kissojen älykkyyden tutkiminen on kuitenkin vaikeaa. Ongelma ei yleensä ole se, ettei kissa suoriutuisi haasteellisesta tehtävästä vaan se, miten kissan saa motivoitua suorittamaan tehtävän.

Kissojen kognitiotutkimus laahaa perässä verrattuna koiratutkimukseen. Kissa on elänyt ihmisen kanssa jo 10 000 vuotta, ja edelleen keskustellaan siitä, onko kissa kesyntyneet vai ei. Kissa on tässä ajassa oppinut kommunikoimaan ihmisten kanssa, ja ihmisetkin tuntevat suurimmaksi osaksi ymmärtävän kissoja.

Tutkimusten mukaan kissa tunnistaa omistajansa, ja se saattaa reagoida omistajaan pupilleitaan laajentamalla, mitä pidetään seurauksena voimakkaista tunnereaktioista. Omistajan kannattaa panostaa positiivisen suhteen rakentamiseen kissansa kanssa.

Kissa saattaa stressaantua, jos sillä ei ole mahdollisuuksia lajilleen tyypilliseen käyttäytymiseen. Kissa voi ilmentää stressiä joko passivoitumalla täysin tai käyttäytymällä erittäin aktiivisesti ja levottomasti.

Stressaantuneen kissan tunnistaminen on vaikeaa. Kissa ei ole yhtä ilmeikäs tai ilmaise itseään yhtä voimakkaasti kuin esimerkiksi koira. Siksi moni omistaja tulkitsee kissan käytöstä väärin: kissaa voidaan syyttää protestoinnista tai mielenosoituksesta, vaikka käytöksen taustalla usein on stressi.

Saalistus ja leikki

Tärkein kissan olemusta ja käyttäytymistä leimaava piirre on saalistuskäyttäytyminen. Vaikka kissat ovat sosiaalisia, ne saalistavat yksin. Kissa on tehokas saalistaja, ja se saalistaa mitä tahansa liikkuvaa. Kissalla on erittäin voimakas tarve saalistaa, eikä tätä ominaisuutta saa sisäkissaltakaan pois.

Kissalla on matala kynnyks vaania ja korkea kynnyks syödä.

Juoksupyörä tarjoaa virikkeitä ja liikuntaa. Kuva: Katja Patrikainen

Pakastelinnulla leikkiminen ja sen nakartaminen tyydyttävät kissan saalistusviettiä, vaikkei kissa ymmärtäisikään lintua syödä. Kuva: Annukka Seppävuori

Tätä selittää se, että luonnossa kaksi kolmesta saalistusyrityksestä epäonnistuu. Tarve käyttäytyä näkyy joskus käytösongelmana – kissa voi kohdistaa saalistuskäyttäytymistarpeensa omistajaansa. Käsiin ja jalkoihin tarraavat pennut saattavat olla suloisia, mutta ihmiseen kohdistuvaa hyökkäilyä ei kannata milloinkaan vahvistaa omalla käytöksellään, ei edes kissaa rankaisemalla.

Kissan lajityypillisiin piirteisiin kuuluu myös hämäraaktiivisuus. Kissa on pirteimmillään aamu- ja iltahämärässä, kun taas päivällä se usein nukkuu. Hämäraaktiivisuus johtuu siitä, että myös monet kissojen saalisteläimet ovat aktiivisia tuohon aikaan. Kissan myöhäisiltojen tai aamuyön leikkihetket eivät aina ihastuta omistajaa, ja joskus normaalia käyttäytymistä pidetään jopa käytösongelmana.

Kissan sisäistä kelloa ohjaavat lajityypillinen saalistuskäyttäytyminen sekä saalistajan luonto. Kissan aikatauluihin voi hieman vaikuttaa ajoittamalla leikki- tai virikehetket sopiviin ajankohtiin. Hämäraaktiivisuus on kuitenkin niin suuri osa kissaa, että siitä ei kannata tehdä ongelmaa.

Hämärässä kissa paikallistaa saaliinsa kuulon avulla. Seuraavaksi kissa havaitsee saalisteläimen liikkeen ja hajun sekä koostumuksen ja lopulta maun. Valoisin aikaan saalis paikallistetaan liikkeen perusteella. Saaliin haju ja vastustelu ylläpitävät kissan mielenkiintoa ja innostavat kissaa syömään saaliin. Kissan on pakko säilyttää mielenkiintonsa vaanimiseen, jotta se seuraavalla kerralla saisi saalista. Toisaalta kissan on oltava varovainen syöjä, koska se saalistaa yksin. Kissan on luotettava omaan arvioonsa saaliin kelvollisuudesta.

Kissa on saalisuskollinen, mikä tarkoittaa, että se pyrkii saalistamaan aina samoja saalisteläimiä. Tämä vaikeuttaa kissaa kiinnostavien lelujen löytämistä – myös kissojen lelumaku on hyvin valikoiva. Kannattaa etsiä, kunnes löytää omalle kissalleen sopivat lelut, sillä leikkiminen on sisäkissan hyvinvoinnin kannalta erittäin tärkeää.

Saalisuskollisuus näkyy myös kissan ruokailutottumuksissa; yleensä kissa ei arvosta vaihtelua ruokavaliossaan. Saalistuskäyttäytymiseen liittyy myös tuoreuden arvostus. Kissa harvoin pitää jääkaappikylmästä tai vanhentuneesta ruuasta, koska se on tuoreen saaliin suosija, ei haaskaeläin. Nirson kissan kanssa kannattaa hyödyntää saalistuskäyttäytymistä, sillä saalistustilanne saattaa herättää kissan ruokahalun.

Muihin lemmikkeihin verrattuna kolmiulotteinen tila on kissalle erityisen tärkeä elementti. Kissa ei elä lattiatasossa,

vaan se löytää aina korkeita paikkoja, joissa tuntee olonsa turvalliseksi ja toisaalta pystyy seuraamaan ympäristön tapahtumia.

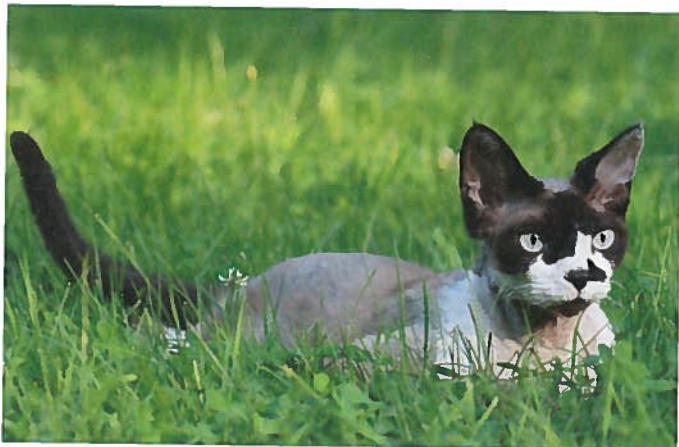
Kissan korkeudentavoittelu lajityypillistä, ja se tulisi hyväksyä. Kissa haluaa olla pöydillä ja hyllyjen päällä, koska se tuntee olonsa siellä turvalliseksi. Kiipeily osa kissan normaalia käyttäytymistä, ja kissalle tulisi tarjota tähän mahdollisuudet.

Sosiaalisuus ja viestintä

Kissa ei ole erakko, vaan se on sosiaalisesti melko sopeutuva. Kissa voi elää tyytyväisenä ryhmässä, kun jokaisella ryhmän jäsenellä on riittävät resurssit käytettävissään. Tärkeitä resursseja ovat tila ja korkeat paikat, ruokapaikat sekä hiekkalaatikat ja lepopaikat. Monta kissaa pienessä tilassa ei ole hyvä ratkaisu, koska silloin resursseista saattaa tulla kilpailua, mikä voi johtaa stressiin tai käyttösongelmiin.

Kaikki kissat eivät totu toiseen kissaan asunnossa. Kissat saattavat tapella pahasti, ja pitkittynyt kylmä sota yleensä stressaa molempia osapuolia. Parhaat edellytykset kissojen totuttamiseen ovat silloin, kun ainakin toinen kissa on pentu ja tutustumisvaihe tehdään riittävän kärsivällisesti. Toisilleen tuntemattomia kissoja ei tule milloinkaan laittaa samaan tilaan ilman useiden päivien tutustumisvaihetta.

Kissa haluaa kaikin keinoin välttää fyysistä taistelua toisten kissojen kanssa. Tätä varten se on kehittänyt lukuisia eleitä ja uhkausääniä, joilla se yrittää saada vastustajan perääntymään. Äänet saattavat olla karmivia ja voimakkaita, mutta huutamalla kissa yrittää itse asiassa välttää tappelua. Samalla

Kissalla on matala kynnyksensä vaania, sillä luonnossa suurin osa hyökkäyksistä epäonnistuu. Kuva: Pipsa Sahrman

ravoin kissa saattaa äänellä eläinlääkärin vastaanotolla tai näyttelyissä, jos se on todella peloissaan tai ei halua, että siihen kosketaan.

Merkkailukäytös on tutkimusmielessä yhä arvoitus. Tarkkaan ei tiedetä, miksi kissa merkkää tai mitä viestejä se merkkää muille jättää. Yleisimmin merkkääjä on leikkaamaton kolli, joka alkaa merkkailla toisen kissan tullessa asuntoon. Epäillään, että merkkailu olisi passiivista aggressiivisuutta, jonka tarkoituksena olisi välttää taistelutilanteet. Merkkailu on yleisintä talouksissa, joissa on useita kissoja.

Raapiminen ja kynsien teroittaminen ovat olennainen osa kissan käyttäytymistä. Kynsien teroittaminen on kynsien hoitamista, mutta samalla myös viestintää. Hajuviestintä on kissoille hyvin tärkeää, ja hajuviestinnässä tärkeä keino on raapiminen. Kissat raapivat merkatakseen hajulla ja visuaali-

Leikkiminen on sisäkissan hyvinvoinnille erittäin tärkeää. Kuva: Katja Patrikainen

sesti, hoitaakseen kynsiään sekä siksi, että käytös on itsessään palkitsevaa.

Koska raapiminen on lajityypillistä, käytöstä ei voi poistaa. Raapimispuut olisi hyvä sijoittaa keskeisille paikoille, varsinkin jos huonekalujen raapiminen on ongelma.

Kissat merkkäävät asioita tai paikkoja omakseen hajullaan. Yhdessä asuvat kissat muodostavat ryhmähajun, jonka avulla ne tuntevat kuuluvansa samaan porukkaan. Ihminen ei kissan hajumerkkejä kykene aistimaan, ja tästä syystä hajumerkkien merkitystä usein vähätellään. Hajut ovat kuitenkin kissoille erittäin tärkeä tapa viestiä, mikä kannattaa pitää mielessä, varsinkin tilanteissa, joissa kissaryhmään halutaan sulauttaa uusi jäsen.

Tärkeä turkinhoito

Hiekkalaatikkokäyttytyminen on oma erityisalueensa, joka on hyvin lajityypillistä. Tässä asiassa kissa poikkeaa muista lemmikkieläimistä aika paljon. Hiekkalaatikoita tulee olla useita, ja sijoittelussa kannattaa pitää mielessä, että kissa on myös saaliseläin. Se ei mene hiekkalaatikolle, jossa se tuntee olonsa uhatuksi.

Kissa tekisi asiansa mieluiten siten, että se näkisi ympärilleen. Juuri mitkään hiekkalaatikat eivät täytä tätä edellytystä, vaan ne ovat pieniä, kannellisia ja pimeitä, ja niistä on vain yksi reitti ulos.

Kissat käyttävät kuudenneksen ajastaan hoitaen turkkiaan. Turkinhoito on tärkeää kissalle, ja syömisensä jälkeen kissa puhdistaa itsensä, jotta saaliseläimen hajusta ei olisi haittaa seuraavassa saalistusyrityksessä.

Nuoleminen pitää turkin hyvässä kunnossa, mikä taas vaikuttaa lämmönsäätelyyn. Nuoleminen on erittäin tärkeää: sen vähentyminen onkin omistajalle usein merkki siitä, että kissa on sairas.

Kissa on tyyppillisesti myös mestari piilottamaan kivun, minkä vuoksi kissojen kipuja aliarvioidaan pahastikin. Kissa on saalistajan lisäksi myös saaliseläin, joten kivun peittäminen on lajityypillistä.

Älä epäröi viedä kissaa lääkäriin aina, kun se käytös muuttuu äkillisesti. Pieni muutos käytöksessä saattaa olla ensimmäinen merkki sairaudesta. Tutkimusten mukaan myös eläinlääkärit aliarvioivat kissan kipua. Kissoille annetaan kivunlievitystä harvemmin ja vähemmän kuin koirille vastaavissa toimenpiteissä.